

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร" ครอบคลุมสาระสำคัญต่าง ๆ คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อการวิจัย
ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อการวิจัยจากหนังสือ วารสาร เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ในเรื่องของหลักสูตรพระพุทธศาสนา และจากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ที่รับผิดชอบงานในด้านศาสนา และจริยธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย
2. ตัวอย่างประชากร
ตัวอย่างประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 38 คน ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ที่ให้การสัมภาษณ์ จำนวน 76 คน และตอบแบบสอบถาม จำนวน 253 คน นักเรียนประถมศึกษา จำนวน 76 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3.1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ใช้ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้านงานสนับสนุน และส่งเสริมการใช้หลักสูตร

3.2 แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ใช้ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และ ด้านงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

3.3 แบบสัมภาษณ์นักเรียน ใช้ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูในด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และประโยชน์ที่ได้จากการเรียนพระพุทธศาสนา และการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3.4 แบบสอบถามครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ใช้ในการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้านงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

3.5 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมครู ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วยรายการพฤติกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

3.6 แบบบันทึกรายการปฏิบัติงานของครูในเรื่องการจัดทำแผนการสอน ซึ่งประกอบด้วยลักษณะแผนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

สำหรับเครื่องมือวิจัยทั้งหมด ได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความยากของสำนวนภาษา ความครอบคลุมเนื้อหา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจึงนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา และนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร เพื่อนำมาปรับปรุงให้เป็นเครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของครู และแบบบันทึกรายการปฏิบัติงานของครูในเรื่องการจัดทำแผนการสอน ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด สำหรับแบบสอบถามผู้วิจัยให้บริการส่งและตอบรับทางไปรษณีย์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา และนักเรียน นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ทาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

5.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามครูผู้สอนพระพุทธศาสนา นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ทาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

5.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของครู และแบบบันทึกรายการปฏิบัติงานของครู นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ทาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา และจากการใช้แบบสอบถามครูผู้สอนพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้านงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร และจากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนพระพุทธศาสนา และการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.1 สถานภาพของผู้ให้การสัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการบริหารงาน 15 ปีขึ้นไป เคยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม โดยการฝึกสมาธิ และไม่เคยมีประสบการณ์เข้าประชุม / อบรม / สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนเริ่มใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2535

สถานภาพของครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสัมภาษณ์ ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา เคยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมโดยการฝึกสมาธิ มีประสบการณ์ในการสอนพระพุทธศาสนา ต่ำกว่า 5 ปี และเริ่มสอนเนื้อหาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2535

สถานภาพของผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ตอบแบบสอบถาม ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา เคยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรมโดยการฝึกสมาธิ มีประสบการณ์ในการสอนเจริญศึกษา/พระพุทธศาสนา 11-15 ปี เริ่มสอนเนื้อหาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 และไม่เคยมีประสบการณ์เข้ารับการประชุม / อบรม / สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตร-พระพุทธศาสนา

สถานภาพของนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 12-13 ปี และนักเรียนทุกคนมีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม โดยส่วนใหญ่เคยทำบุญที่วัด และส่วนใหญ่เคยฟังพระธรรมเทศนา นักเรียนส่วนใหญ่เริ่มเรียนเนื้อหาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 และนักเรียนทุกคนเริ่มเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

1.2 สภาพการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร

ผู้บริหารโรงเรียนมีวิธีการเตรียมบุคลากรเพื่อให้เข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร-พระพุทธศาสนา โดยการชี้แจงคำสั่งและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา และแจกเอกสาร ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบการเตรียมบุคลากรให้เข้าใจ และมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา สำหรับในการดำเนินการสำรวจความพร้อมของครูผู้สอนตามหลักสูตร-พระพุทธศาสนา ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการประชุมปรึกษาหารือกับคณะครู สำหรับครูผู้สอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาจะประกอบด้วยครูประจำชั้น ครูกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และครูกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามลำดับ หลักการที่ผู้บริหารโรงเรียนยึดในการจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร-พระพุทธศาสนา คือ ประสบการณ์ และความสามารถ ด้านหลักเกณฑ์ที่ยึดถือในการจัดตารางสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา คือ จัดตามโครงสร้างของหลักสูตร ในเรื่องวิธีการมีส่วนร่วม หรือช่วยเหลือครู ในการจัดตารางสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา คือ การให้คำปรึกษาแนะนำ / จัดหาเอกสารหลักสูตรไว้คอยบริการและควบคุมการจัดตารางสอนให้เป็นไปตามหลักการ สำหรับวิธีการจัดคาบเวลากับเนื้อหาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาในการจัดตารางสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 นั้น ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนจัดตามโครงสร้างของหลักสูตร วิธีดำเนินการกับคาบเวลาที่เพิ่มขึ้นของเนื้อหาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ทั้งในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ผู้บริหารโรงเรียนใช้การศึกษาแนวทาง การจัดการเวลาเรียน ที่กรมวิชาการเสนอแนะไว้ในคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา วิธีการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารได้ให้การสนับสนุน งบประมาณ และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ไว้คอยบริการแก่ครู การกำหนดแนวทางในการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนานั้น ผู้บริหารโรงเรียนคำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้ของนักเรียน และความมีประสิทธิภาพ และสะดวกในการจัดหา ส่วนสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาที่ทางโรงเรียนจัดเตรียมไว้ ได้แก่ หนังสือเรียน วิธีการส่งเสริมให้ครูผลิตและใช้สื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร-

พระพุทธศาสนานั้น ผู้บริหารโรงเรียนให้คำปรึกษาแนะนำในการผลิตและการใช้สื่อ และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูได้ผลิตและใช้สื่อในการจัดเตรียมสถานที่เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่จัดห้องเรียนธรรมดา ในเรื่องเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดเตรียมสถานที่เพื่อให้ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา คือ จัดให้เป็นระเบียบ สะอาด และอากาศถ่ายเทดี สำหรับวิธีดำเนินการจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่จัดงบประมาณเพื่อให้ผลิตสื่อการเรียนการสอน และผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานให้หลักสูตรพระพุทธศาสนา วิธีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรพระพุทธศาสนาที่ทางโรงเรียนจัดทำคือ การประชาสัมพันธ์ผ่านตัวนักเรียนไปยังผู้ปกครองและผู้รับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ได้แก่ ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา

ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสัมภาษณ์ ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีวิธีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยการศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารหลักสูตรต่าง ๆ นอกจากนี้ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาได้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านงานบริหารและบริการหลักสูตรว่า วิธีการสำรวจความพร้อมของบุคลากรในการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ทางโรงเรียนใช้การศึกษาประวัติครูจากทะเบียนประวัติ วิธีการที่โรงเรียนใช้ในการพิจารณาจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา จะพิจารณาจากครูประจำวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย และจากครูประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผู้รับผิดชอบในการจัดตารางสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ได้แก่ ครูวิชาการของโรงเรียน และครูผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ สำหรับวิธีการที่โรงเรียนใช้จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนหลักสูตรพระพุทธศาสนา ใช้วิธีการจัดซื้อ / จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ครูได้เลือกและเสนอรายการไว้ เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาที่ทางโรงเรียนจัดเตรียมไว้ได้แก่ หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในเรื่องการได้รับการสนับสนุนการจัดเตรียมสถานที่เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนานั้น การจัดห้องสมุดให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า สำหรับครูและนักเรียน สำหรับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ได้รับจากทางโรงเรียน วิธีการที่โรงเรียนใช้ในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรพระพุทธศาสนานั้น ใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านนักเรียนไปยังผู้ปกครอง

ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีวิธีเตรียมการก่อนการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยศึกษาทำความเข้าใจหลักการ จุดหมายโครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตรสำหรับเหตุผลที่รับสอนเนื้อหาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา คือ เนื้อหาพระพุทธศาสนามีประโยชน์ในการที่จะพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี และเพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย และผู้เรียนสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ หลักการที่โรงเรียนใช้ในการจัดตารางสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ได้แก่ จัดคาบเวลาเรียนให้ครบตามโครงสร้างของหลักสูตร วิธีการมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน ตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่ทางโรงเรียน ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จัดทำสื่อ

การเรียนการสอนพระพุทธศาสนาขึ้นใช้เอง วิธีดำเนินการในการจัดเตรียมสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน วิธีดำเนินการเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้รับจากทางโรงเรียนนั้น ใช้ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวิธีการที่โรงเรียนใช้ในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จัดนิทรรศการ / ป้ายนิเทศเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

จากการให้สัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับสภาพการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร ได้แก่ มีวิธีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตรพระพุทธศาสนา โรงเรียนให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ใช้ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

1.3 ปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร

ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาการเตรียมบุคลากรในการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา การจัดตารางสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา การจัดเตรียมสถานที่เพื่อใช้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ส่วนการเตรียมงบประมาณเพื่อการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนานั้น ผู้บริหารส่วนใหญ่มีปัญหา ได้แก่ งบประมาณไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตามในการจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนานั้น ผู้บริหารโรงเรียนร้อยละ 34.21 ระบุว่าไม่มีปัญหาซึ่งส่วนใหญ่คือ ครูไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา

ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีปัญหาในการเตรียมการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา วิธีการพิจารณาจัดครูเข้าสอน / การจัดตารางสอนของทางโรงเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา การเตรียมสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา การจัดเตรียมสถานที่เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา การเตรียมงบประมาณของทางโรงเรียนเพื่อการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรพระพุทธศาสนาของทางโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกี่ยวกับการเตรียมการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการพิจารณาจัดครูเข้าสอน ปัญหาจากการเตรียมสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ปัญหาเกี่ยวกับการจัดเตรียมสถานที่เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา และปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์หลักสูตรพระพุทธศาสนาของโรงเรียน ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาบางส่วนระบุว่ามีปัญหา ซึ่งได้แก่ งบประมาณต้องรับผิดชอบมากจนไม่มีเวลาเตรียมการเรื่องการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา ทางโรงเรียนไม่สามารถจัดหาสื่อได้ตามความต้องการ จำนวนห้องเรียนไม่เพียงพอที่จะจัดห้องจริยศึกษา และผู้รับผิดชอบการประชาสัมพันธ์ขาดความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา และวิธีการประชาสัมพันธ์ตามลำดับ

ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ตอบแบบสอบถามว่าไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการเตรียมตัวในการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา การที่ได้รับมอบหมายให้สอนพระพุทธศาสนา การจัดตารางสอนของทางโรงเรียน การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาของทางโรงเรียน สถานที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา งบประมาณในการดำเนินการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรพระพุทธศาสนา สำหรับครูผู้สอนพระพุทธศาสนาบางส่วนตอบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการเตรียมตัวในการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ได้แก่ ไม่เคยเข้ารับการอบรม / สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา ส่วนปัญหาเกี่ยวกับสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนบางส่วนตอบว่ามีปัญหาเช่นกัน ได้แก่ จำนวนห้องเรียนมีไม่เพียงพอ ไม่สามารถจัดห้องจริยศึกษาได้

จากการให้สัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกัน เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร ได้แก่ ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการเตรียมตัวในการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา วิธีการพิจารณาจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอนของทางโรงเรียน การเตรียมสื่อการเรียนการสอน การเตรียมสถานที่เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเตรียมงบประมาณเพื่อดำเนินการใช้หลักสูตร และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ร่องลงมา ได้แก่ เรื่องการจัดเตรียมสถานที่เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา คือ จำนวนห้องเรียนไม่เพียงพอที่จะจัดห้องจริยศึกษา

1.4 สภาพการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ระบุว่า โรงเรียนได้สนับสนุนการจัดทำแผนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยจัดบริการหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาให้ครูศึกษาค้นคว้า และบริการวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำแผนการสอน มีการเพิ่มพูนความรู้และทักษะในเรื่องการจัดทำแผนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาให้แก่ครู โดยให้กรมวิชาการจัดทำเอกสารตัวอย่าง แผนการสอนพระพุทธศาสนา ในเนื้อหาที่ลึกซึ้ง และยากเผยแพร่แก่ทางโรงเรียน วิธีการส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ให้ครูศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรเพื่อเตรียมการจัดการเรียนการสอนให้สนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร วิธีการที่ใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนครูในการเตรียมการสอน ได้ให้ทำบันทึกการสอน และตรวจบันทึกการสอนล่วงหน้าทุกครั้ง วิธีการที่ใช้ในการจัดสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาสำหรับครู ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่จัดหาหนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสืออ่านประกอบเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา สำหรับครูและนักเรียน วิธีการดำเนินงานสนับสนุน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรพระพุทธศาสนา มีการจัดกิจกรรมตามโอกาส ต่าง ๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และให้นักเรียนฝึกสมาธิก่อนเข้าเรียน และหลังเลิกเรียน วิธีการที่ใช้ในการเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ จัดหาวัสดุและจัดสรรงบประมาณในการจัดทำเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา

ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่าแหล่งความรู้ที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล เพื่อจัดทำแผนการสอนพระพุทธศาสนา ได้แก่ ตัวอย่างแผนการสอนในคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา ช่วงเวลาที่จัดทำแผนพระพุทธศาสนา จัดทำล่วงหน้า 1 สัปดาห์ วิธีการจัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอนพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคนจัดทำด้วยตนเอง วิธีการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคนจัดทำแผนการสอนเช่นกัน วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาค่านิยม และจริยธรรมของผู้เรียน ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่เสนอปัญหาให้นักเรียนเกิด โดยใช้เหตุผลอยู่ตลอดเวลา ลักษณะของกิจกรรมที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนานั้น ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคนเร้าให้นักเรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วม และให้โอกาสและเห็นความสำคัญของนักเรียนทุกคน ส่วนเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาเลือกวิธีการสอนจะพิจารณาจากเนื้อหา วิธีสอนที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนานั้น ได้แก่ การสอนแบบบรรยาย จากกรอบสาระสำคัญ 9 ประการตามที่หลักสูตรพระพุทธศาสนา กำหนดเนื้อหาที่มีปัญหาต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ การบริหารจัดการและเจริญปัญญา วิธีการจัดหาสื่อและอุปกรณ์ประกอบการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา คือ ผลิตขึ้นใช้ด้วยตนเอง โรงเรียนให้การสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา โดยจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อให้ สำหรับสื่อประกอบการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาที่ใช้ ได้แก่ หนังสือแบบเรียนพระพุทธศาสนา กิจกรรมเสริมหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่จัดให้นักเรียนนั้น ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ระบุว่า ได้แก่ การสวดมนต์ไหว้พระทั้งโดยย่อ และโดยพิสดาร ผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยครูผู้สอนพระพุทธศาสนา วิธีการสนับสนุนช่วยเหลือจากผู้บริหารในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ได้แก่ ให้คำปรึกษาแนะนำ วิธีการที่ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคนระบุว่า ได้แก่ การใช้แบบทดสอบความรู้ ความจำ และความเข้าใจ และการทดสอบภาคปฏิบัติ สำหรับช่วงเวลาที่กำหนดในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา คือ หลังจากจบบทเรียนแล้วในการดำเนินการวัดผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคน วัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย หลังจากที่ได้ดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาแล้ว สิ่งที่ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติแก้ไข คือ พฤติกรรมของนักเรียน

ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ตอบแบบสอบถามว่า การจัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา มีการจัดทำร่วมกับคณะครูโรงเรียน วิธีดำเนินการที่ใช้ในการจัดทำแผนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ศึกษาคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักเกณฑ์ที่ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ยึดในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา คือ เลือก

กิจกรรมที่สามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งกาย วาจา และใจ และจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง สิ่งที่ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่คำนึงถึง ในการเลือกวิธีสอนแบบต่าง ๆ คือ เลือกวิธีการสอนที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และ สอดคล้องกับจุดประสงค์ในแต่ละแผนการสอน จากประสบการณ์ในการสอนที่ผ่านมาวิธีการสอนที่ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ใช้ในการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา คือ การสอนแบบบรรยาย ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีวิธีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา โดยการอ่านหนังสือเพิ่มเติม สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ จัดในช่วงเวลาทั้งเช้าและบ่าย เกณฑ์การพิจารณาเลือกสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา คือ มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหา / หน่วยการเรียนรู้ สำหรับสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ได้แก่ หนังสือเรียนพระพุทธศาสนา วิธีการที่ใช้ในการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ได้แก่ การเลือกใช้สื่อที่ถูกต้องเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม หลักการที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้ในการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรพระพุทธศาสนา ได้แก่ จัดกิจกรรมตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ วิธีการส่งเสริมหรือสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรพระพุทธศาสนา ทางผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการโดยให้ครูเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สำหรับกิจกรรม เสริมหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่จัดให้นักเรียนได้แก่ การสวดมนต์ไหว้พระ ทั้งโดยย่อ และโดยพิสดาร และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนทั้งด้านกาย วาจา และใจ เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ใช้ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติของนักเรียน ในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ช่วยให้ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ทราบแนวทางแก้ไขนักเรียนในด้านการประพฤติ ปฏิบัติตนของนักเรียนให้สอดคล้องกับหลักธรรม ที่ได้เรียนรู้

จากการให้สัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับสภาพการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ได้แก่ ในเรื่องวิธีการจัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอนพระพุทธศาสนา มีการจัดทำด้วยตนเอง และจัดทำกับคณะครูในโรงเรียน โดยศึกษาตัวอย่างแผนการสอนในคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา คือเลือกกิจกรรมที่สามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งกาย วาจา และใจ จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ให้นักเรียนได้แสดงออก มีส่วนร่วม ให้โอกาสและเห็นความสำคัญของทุกคน ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ผลิตสื่อขึ้นให้ด้วยตนเองโดยโรงเรียนสนับสนุน ส่งเสริมด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ไว้คอยบริการ สื่อที่ใช้ประกอบการสอน ได้แก่ แบบเรียนพระพุทธศาสนา กิจกรรมเสริมหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่ทางโรงเรียนจัดให้นักเรียน ได้แก่ การสวดมนต์ไหว้พระทั้งโดยย่อ และโดยพิสดาร

หลังจากดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาแล้ว สิ่งที่ได้ปฏิบัติแก้ไข คือ พฤติกรรมการประพฤติ ปฏิบัติของนักเรียน

นักเรียนส่วนใหญ่ระบุว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้มีการร่วมปฏิบัติกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเรียน โดยครูซักถามปัญหาเกี่ยวกับบทเรียน เล่าข่าวเหตุการณ์ นิทาน หรือพุทธประวัติ ขณะทำการสอนครูผู้สอนพระพุทธศาสนาปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนโดยให้ความรัก ความเมตตาต่อศิษย์ทุกคน และพูดจาไพเราะ สุภาพ ในการเรียนเนื้อหาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ของนักเรียนแต่ละครั้ง นักเรียนส่วนใหญ่ระบุว่า ครูใช้วิธีการสอนบรรยายไปตามลำดับของบทเรียน สิ่งที่นักเรียนต้องการให้ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาปรับปรุงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ ให้จัดการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมหลากหลายและสนุกสนาน และให้ครูผู้สอนบรรยายน้อยแต่ให้ฝึกปฏิบัติ มาก ๆ ขณะที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้สึกต่อการจัดการเรียนการสอนคือ ชอบกิจกรรมที่ครูให้ฝึกปฏิบัติ เมื่อเรียนเนื้อหาพระพุทธศาสนาไปแล้วแต่ละครั้ง นักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกว่าเข้าใจในบทเรียนที่ครูสอนเป็นอย่างดี

นักเรียนส่วนใหญ่ระบุว่า สื่อที่ครูนำมาประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา คือ แบบเรียน / คู่มือครู / ครูมีการใช้สื่อเป็นประจำทุกครั้งที่สอน และนักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่า ผู้ที่ใช้สื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ได้แก่ ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ นักเรียนทุกคนระบุว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่ทางโรงเรียนจัด และนักเรียนเคยเข้าร่วม คือ รับการอบรมก่อนเข้าห้องเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่า โอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักเรียน คือ เข้าร่วมเป็นประจำ ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นมีประโยชน์ คือ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและหลักพุทธธรรม และนักเรียนส่วนใหญ่ระบุว่าในการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ครูผู้สอนพระพุทธศาสนามีการชี้แจงจุดมุ่งหมาย หลักเกณฑ์ และวิธีการวัดผลให้นักเรียนทราบก่อนสอน ช่วงเวลาที่ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ระบุว่า หลังจากจบบทเรียนแล้ว สำหรับวิธีการที่ครูปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนพระพุทธศาสนานั้น นักเรียนทุกคนระบุว่า ใช้แบบทดสอบ ให้ทำแบบฝึกหัด และให้สอบภาคปฏิบัติ

สำหรับในเรื่องประโยชน์ของหลักสูตรพระพุทธศาสนาต่อนักเรียนนั้น นักเรียนทุกคนระบุว่าทำให้เกิดศรัทธาและสำนึกในความสำคัญของพระพุทธศาสนา และประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการเรียนเนื้อหาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา นักเรียนส่วนใหญ่ระบุว่าทำให้รู้จักวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เนื้อหาที่นักเรียนสามารถนำความรู้และหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนทุกคนระบุว่า คือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในเรื่องวิธีการนำหลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนาที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียนส่วนใหญ่ระบุว่าใช้ในการปฏิบัติตนเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นศิษย์ที่ดีของครู เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน หลังจากที่ได้เรียนเนื้อหาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาแล้ว การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้แก่ มีความตั้งใจและมีสมาธิขึ้น

1.5 ปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีปัญหาการจัดทำแผนการสอน ตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา การจัดสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนบางส่วนที่ระบุว่ามีปัญหาในการจัดทำแผนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร ปัญหาในเรื่องดังกล่าว ได้แก่ ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ไม่มีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างเพียงพอ ขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา และครูไม่มีเวลาเตรียมการสอน รวมทั้งการวัดและประเมินผลพฤติกรรมด้านความรู้สึกรู้ทำได้ยากตามลำดับ

ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่มีปัญหาในการจัดทำแผนการสอนพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา การจัดสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรพระพุทธศาสนา และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา สำหรับครูผู้สอนพระพุทธศาสนา บางส่วนที่ระบุว่ามีปัญหาในการจัดทำแผนการสอนพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา การจัดสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรพระพุทธศาสนา ปัญหาในเรื่องดังกล่าว ได้แก่ ขาดความรู้และทักษะในการเขียนแผนการสอนพระพุทธศาสนา เนื้อหาพระพุทธศาสนาที่หลักสูตรกำหนดมีมาก และยากต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ขาดความรู้และทักษะในการผลิตสื่อ รวมทั้งสภาพห้องเรียน หรือสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามลำดับ

ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ตอบแบบสอบถามว่า ไม่มีปัญหาในการจัดทำแผนการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา การใช้สื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรพระพุทธศาสนา และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา สำหรับครูผู้สอนพระพุทธศาสนาบางส่วนที่ตอบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา นั้นปัญหาดังกล่าว ได้แก่ อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาไม่เพียงพอ

จากการให้สัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ได้แก่ ไม่มีปัญหาในการจัดทำแผนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร การจัดสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตร การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรพระพุทธศาสนา และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา

1.6 สภาพการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ระบุว่า ผู้รับผิดชอบการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ได้แก่ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ส่วนวิธีการที่ใช้ในการนิเทศการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ใช้การแนะนำและการเยี่ยมเยียน ตามชั้นเรียน วิธีการที่ใช้ในการสนับสนุนสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้สอน เนื้อหาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเพิ่มเติมความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา การผลิตและใช้สื่อ

ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่าวิธีการที่ได้รับการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ได้แก่ การประชุมชี้แจง และวิธีการที่ได้รับในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับ การใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ได้แก่ การได้รับคำปรึกษาแนะนำ

ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ตอบแบบสอบถามว่า ส่วนใหญ่การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาจะมีประโยชน์สูงสุด เมื่อผู้บริหารนำผลที่ได้รับจากการนิเทศมาปรับปรุงและพัฒนาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ส่วนการได้รับการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา จากผู้บริหาร ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ตอบว่า ผู้บริหารดูแลนักเรียนให้ตั้งใจเรียน และสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ได้

จากการให้สัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับสภาพการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ได้แก่ วิธีการที่ได้รับการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา คือ การประชุมชี้แจง วิธีการที่ได้รับการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา คือ การให้คำปรึกษาแนะนำ และผู้บริหารโรงเรียนดูแลให้นักเรียนตั้งใจเรียนสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ได้

1.7 ปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศ และติดตามการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา และการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา

ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาจากทางโรงเรียน และการสนับสนุนสร้างขวัญและกำลังใจจากผู้บริหาร

ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ระบุว่าไม่มีปัญหาด้าน การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา และการได้รับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานสอนพระพุทธศาสนา สำหรับครูผู้สอนพระพุทธศาสนาบางส่วนที่ระบุว่ามีปัญหาในด้านการนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา นั้น ปัญหาดังกล่าว ได้แก่ ไม่ได้รับการนิเทศและติดตามผล อย่างต่อเนื่อง

จากการให้สัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีความเห็น สอดคล้องกันเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ได้แก่ ไม่มีปัญหาเรื่องการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา และเรื่องการสนับสนุน สร้างขวัญและกำลังใจจากผู้บริหารโรงเรียน

2. ผลการศึกษาข้อมูล จากแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ด้าน งานดำเนินการเรียนการสอน ตามหลักสูตร ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสื่อ การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคนชี้แจงจุดประสงค์ การเรียนให้นักเรียนทราบก่อนสอน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและซักถามใช้คำพูด ไพเราะ สุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใสกับนักเรียน รวมทั้งคอยสังเกตการปฏิบัติกิจกรรม และคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียน

สำหรับพฤติกรรมการจัดสื่อการเรียนการสอนพบว่า ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่ เตรียม สื่อการเรียนการสอนให้พร้อมก่อนทำการสอน และดูแลรักษาสื่อให้อยู่ในสภาพดี และนำมาใช้สอนได้อีก ส่วนสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ที่ครูใช้ประกอบการเรียนการสอนในห้องเรียน พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้ตำราและเอกสารประกอบบทเรียน

ส่วนพฤติกรรมของครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ในเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคนชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการที่จะใช้ในการวัดและประเมินผลให้นักเรียนทราบ นอกจากนั้นวิธีการวัดและประเมินผลที่ใช้ พบว่า ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคนใช้วิธีการ สันทนาซักถาม

3. ผลการศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการปฏิบัติงานของครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ด้านงาน ดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ในเรื่องการจัดทำแผนการสอน พบว่า ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคน เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่สอน เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ของเรื่องที่สอน ระบุขั้นตอนการสอนไว้ใน แผนการสอน และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ในแผนการสอน กำหนดสื่อและอุปกรณ์การสอนที่ใช้ ประกอบการสอนในแต่ละแผน กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล ในแต่ละแผนการสอน สำหรับลักษณะของ แผนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่ครูจัดทำพบว่า ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคน จัดทำครบ

ทุกเนื้อหา เนื้อหาที่จัดทำตรงตามหลักสูตรในปัจจุบัน และจัดทำแผนการสอนไว้เป็นปัจจุบัน

สำหรับลักษณะของกิจกรรมที่ครูเสนอไว้ในแผนการสอน พบว่า ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคน เสนอกิจกรรมไว้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละแผน สอดคล้องกับเนื้อหา ครูสามารถปฏิบัติได้ นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ ผักผ่อนวิธีการแก้ปัญหาแก่นักเรียน ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พัฒนานักเรียนทั้งด้าน กาย วาจา และใจ และเป็นแนวทางให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

สื่อการเรียนการสอนที่ครูเสนอไว้ในแผนการสอน พบว่า ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคน เสนอสื่อไว้ในแผนการสอนมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์กับเนื้อหา เหมาะสมกับวัย ของผู้เรียน ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้บทเรียน มีความหลากหลาย และตอบสนองจุดประสงค์ การเรียนรู้ในแต่ละแผน

ส่วนการวัดและประเมินผลการเรียนที่ครูกำหนดไว้ในแผนการสอน พบว่า ครูผู้สอนพระพุทธ ศาสนาทุกคน กำหนดไว้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละแผน วัดพฤติกรรมด้านความรู้-ความคิด ด้านความรู้สึกรู้ ด้านการปฏิบัติ และมีวิธีการวัดและประเมินผลหลายวิธี

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร

1.1 การเตรียมบุคลากร ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีวิธีการเตรียม-บุคลากรเพื่อให้เข้าใจ และมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยการชี้แจง คำสั่ง และนโยบาย ของกระทรวง ศึกษาธิการเกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา และแจกเอกสารซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย ที่ได้จากครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสัมภาษณ์ และแบบสอบถามว่า มีวิธีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ หลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยการศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตร ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นุชิต ศรีอาจ (2529) ที่พบว่าโรงเรียนจัดบริการเอกสารประกอบหลักสูตรให้ครูศึกษาด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่าทั้งผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนพระพุทธศาสนา มีการเตรียมตัวเพื่อศึกษา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา เหล่านี้เป็นอย่างดี เพราะการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียน ครูและผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ในการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายดังที่ สงัด อุทรานันท์ (2528) ได้กล่าวถึงการเตรียมบุคลากร ไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดเตรียมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล เพื่อที่ครูจะสามารถดำเนินการ ใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การจัดครูเข้าสอน ผลการวิจัยพบว่า หลักการที่ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ยึดในการจัดครู เข้าสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ได้แก่ ประสิทธิภาพและความสามารถ และผลการวิจัยจากครูผู้สอน-

พระพุทธศาสนา ที่ให้การสัมภาษณ์พบว่า โรงเรียนพิจารณาจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยพิจารณาจากครูประจำวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย และครูประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นุชิต ศรีอาจ (2529) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่จัดครูเข้าสอน โดยจัดผู้มีความรู้และทักษะในการสอนพระพุทธศาสนา จัดตามความสนใจและสมัครใจ และจัดผู้มีวุฒิทางพระพุทธศาสนาเข้าสอน เมื่อพิจารณาตามหลักการที่ผู้บริหารโรงเรียนยึดในการจัดครูเข้าสอน น่าจะมีความเหมาะสม เพราะผู้ที่มีประสบการณ์และความสามารถย่อมจะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2526) ได้กำหนดหลักการจัดครูเข้าสอนไว้ข้อหนึ่งว่า การจัดครูเข้าสอนตามรายวิชาที่มีประสบการณ์ เมื่อได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมในด้านต่าง ๆ จะทำให้ครูมีความสามารถในรายวิชานั้นอีกระดับหนึ่ง รวมทั้งสอดคล้องกับ สัจด์ อุทรานันท์ (2528) ที่กล่าวถึง การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรว่า เป็นงานที่หัวหน้าสถานศึกษา จำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้และความสามารถ ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคน เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรแต่ละคนจะได้มีโอกาสใช้ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด

1.3 การจัดสื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีวิธีการเตรียมสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยให้การสนับสนุนงบประมาณและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ไว้คอยบริการแก่ครู และสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ที่ทางโรงเรียนส่วนใหญ่จัดเตรียมไว้ ได้แก่ หนังสือเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์นักเรียน พบว่า สื่อที่ครูนำมาประกอบการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ คือ แบบเรียน / คู่มือครู และครูจะมีการใช้สื่อเป็นประจำทุกครั้งที่สอน โดยส่วนใหญ่ครูจะเป็นผู้ใช้สื่อการเรียนการสอนเอง สำหรับผลการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสัมภาษณ์ พบว่า วิธีการที่โรงเรียนใช้ในการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ได้แก่ การจัดซื้อ / จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ครูได้เลือก และเสนอรายการไว้ / และผลการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า วิธีการมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนากับทางโรงเรียนนั้น ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จัดทำสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาขึ้นใช้เอง จากผลการวิจัยดังกล่าวการที่ผู้บริหารให้การสนับสนุนงบประมาณ และจัดการวัสดุอุปกรณ์ไว้คอยบริการแก่นักเรียน น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา มีความพึงพอใจ และยอมส่งผลให้ครูสามารถผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ในการสอนได้ ในการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ครูผู้สอนควรตระหนักถึงความสำคัญนี้ และมีการใช้สื่อการเรียนที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่ของพระพุทธศาสนาจะเป็นนามธรรม ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหายาก การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนจะทำให้ครูมีความมั่นใจในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดา สินะวานิช (2529) ที่พบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการสื่อและอุปกรณ์การสอนเพื่อช่วยในการถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนมากยิ่งขึ้น และดังที่

กรมวิชาการ (2536) ได้กล่าวเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาว่า ในการจัดการเรียน-
การสอน ควรจะต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับสื่อที่นำมาใช้ โดยต้องพิจารณา เลือกสื่อให้เหมาะสม สอดคล้องกับ
เนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอน และควรมีการนำสื่อประเภทต่าง ๆ มาใช้อย่างหลากหลาย

1.4 การจัดเตรียมสถานที่ ผลการวิจัยพบว่าการจัดเตรียมสถานที่เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่จัดห้องเรียนธรรมดา ส่วนเกณฑ์
ที่ใช้ในการจัดเตรียมสถานที่เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา คือ จัดให้เป็น
ระเบียบ สะอาด และอากาศถ่ายเทดี สำหรับผลการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสัมภาษณ์
พบว่า โรงเรียนสนับสนุนในการจัดเตรียมสถานที่เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา โดยการ
จัดห้องสมุด ให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าสำหรับครูและนักเรียน และผลการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอนพุทธ-
ศาสนาที่ตอบแบบสอบถามในเรื่องวิธีดำเนินการจัดเตรียมสถานที่เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ตอบว่า จัดบรรยากาศในห้องเรียน
ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2534) ที่ระบุว่าโรงเรียนต้องจัดอาคารสถานที่
และบริเวณทั่วไปให้มีความสะอาดเรียบร้อย ร่มรื่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นได้สัมผัสใกล้ชิดสภาพแวดล้อมที่ดี
อันเป็นการพัฒนาลักษณะนิสัยให้แก่ผู้เรียน และกล่าวเกี่ยวกับห้องเรียนที่คาดว่าจะเอื้อต่อหลักสูตรว่า
ควรคำนึงถึงการจัดบรรยากาศในห้องเรียน และการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน รวมทั้งสอดคล้องกับ
งานวิจัยของ ออาหาร จันทรแดง (2536) ที่ว่า ก่อนที่จะมีการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัตินั้น ผู้บริหารโรงเรียน
ในฐานะผู้นำการใช้หลักสูตร จะต้องมีการสำรวจปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำ
หลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่

2. ปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร

2.1 การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน
ส่วนใหญ่ตอบว่า ครูไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอนพระพุทธศาสนา
ที่ให้การสัมภาษณ์ ซึ่งระบุว่าปัญหาได้แก่ ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ
นุชิต ศรีอาจ (2529) ที่พบปัญหาด้านการจัดครูเข้าสอนของผู้บริหารและครูผู้สอน ซึ่งระบุปัญหาได้
สอดคล้องกันว่า ขาดครูผู้สอนที่มีความรู้และทักษะในการสอนพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหา
การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่พบเป็นปัญหาสำคัญ เพราะถ้าทางโรงเรียนสามารถจัดครู
เข้าสอนโดยเป็นผู้มีความรู้และทักษะในการสอนพระพุทธศาสนา หรือเป็นผู้มีวุฒิทางพระพุทธศาสนาเข้าสอน
น่าจะมีส่วนส่งเสริมให้เกิดผลต่อการจัดการเรียนการสอน สามารถนำหลักสูตรพระพุทธศาสนาไปสู่จุดมุ่งหมาย
ของหลักสูตรได้ ดังที่ สงัด อุทรานันท์ (2528) ได้กล่าวถึงการจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรว่าเป็นงานที่
หัวหน้าสถานศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึง จัดตามความรู้ ความสามารถ ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคน
ด้วย เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด และแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบเกี่ยวกับการจัดครู

เข้าสอนนั้น กรมวิชาการ (2526) ได้กำหนดหลักการจัดครูเข้าสอนไว้โดยให้จัดตามวิชาเอกที่เรียนมา จัดตามวิชาโทที่เรียนมา จัดตามรายวิชาที่สนใจ หรือจัดครูเข้าสอนตามรายวิชาที่มีประสบการณ์ เป็นต้น

3. สภาพการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

3.1 การจัดทำแผนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนการจัดทำแผนการสอนพระพุทธศาสนา โดยจัดบริการหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาให้ครูศึกษาค้นคว้า และบริการวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำแผนการสอน ส่วนผลการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ที่ตอบแบบสอบถามและให้การสัมภาษณ์พบว่า แหล่งความรู้ที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการสอนพระพุทธศาสนา และวิธีดำเนินการที่ใช้ในการจัดทำแผนการสอน ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ระบุไว้สอดคล้องกันว่า ใช้การศึกษาตัวอย่างแผนการสอนในคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา สำหรับผลการวิจัยที่ได้จากแบบบันทึกการปฏิบัติงานของครูในเรื่องการจัดทำแผนการสอน พบว่าครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคนจัดทำแผนการสอนพระพุทธศาสนาไว้โดยแต่ละแผน เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่สอน เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ ระบุขั้นตอนการสอน กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดสื่อและอุปกรณ์การสอน กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลไว้ จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น พบว่า สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ วนิดา ทวีวรรณ (2537) ซึ่งพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการสนับสนุนในการจัดทำแผนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยให้ครูเป็นผู้จัดทำเอง และจัดทำร่วมกับคณะครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาและสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ที่กล่าวว่า การจัดทำแผนการสอนเปรียบเทียบเหมือนพิมพ์เขียว เพราะจะช่วยให้ครูได้วางแผนการสอน และจะช่วยให้สอนดีขึ้น เพราะครูได้มีโอกาสศึกษาจุดมุ่งหมายของบทเรียน และหาวิธีการสอนต่าง ๆ รวมทั้งเตรียมสื่อการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม และที่ สัจด์ อุทรานันท์ (2532) กล่าวเกี่ยวกับแผนการสอนว่า เป็นสิ่งบอกแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เพราะในบางแผนการสอนจะบอกจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการสอน การประเมินผล และกำหนดเวลาในการสอนไว้อย่างครบถ้วน ดังนั้น การที่ โรงเรียนมีการสนับสนุนให้ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาจัดทำแผนการสอน จึงจะทำให้ครูมีความเข้าใจเนื้อหาที่จะสอนล่วงหน้า และจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพนำหลักสูตรพระพุทธศาสนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้

3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีวิธีการส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา โดยให้ครูศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อเตรียมการจัดการเรียนการสอนให้สนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร สำหรับผลการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสัมภาษณ์พบว่า มีวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาค่านิยม และจริยธรรมของผู้เรียน โดยการเสนอปัญหาให้ผู้เรียนคิดโดยใช้เหตุผลอยู่ตลอดเวลา ส่วนลักษณะของกิจกรรมที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนานั้น ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคนระบุว่า เราให้นักเรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วม ให้โอกาสและ

เห็นความสำคัญของนักเรียนทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้จากแบบบันทึกรายการปฏิบัติงานของครู เรื่องการจัดทำแผนการสอน พบว่า ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคน เสนอกิจกรรมไว้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละแผน สอดคล้องกับเนื้อหา ครูและนักเรียนสามารถปฏิบัติได้ ผักผ่อนวิธีแก้ปัญหาแก่นักเรียน ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พัฒนานักเรียนทั้งด้านกาย วาจา และใจ และเป็นแนวทางให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภาพ จันทรังษ (2536) ที่พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีการเลือกวิธีการสอน โดยพิจารณาจากจุดประสงค์ นอกจากนี้ผลการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ตอบแบบสอบถาม ยังพบว่า ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีวิธีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา โดยการอ่านหนังสือเพิ่มเติม และช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่คือ จัดทั้งเช้าและบ่าย จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2535) ที่กล่าวเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาว่า ควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะพัฒนานักเรียนทั้งด้านกาย วาจา และใจ ให้นักเรียนได้แสดงออก และมีส่วนร่วม ให้โอกาส และเห็นความสำคัญของนักเรียนทุกคน ผักผ่อนวิธีการแสวงหาความรู้ และวิธีการแก้ปัญหา สร้างบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนาน โดยใช้นิทาน เพลง และเกม และมีการจัด กิจกรรมอย่างหลากหลาย และกรมวิชาการ (2535) ยังได้กำหนดหลักการและเจตนารมณ์ของหลักสูตรพระพุทธศาสนาในด้านการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า ต้องมุ่งบูรณาการ 5 ด้าน ได้แก่ 1.) ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง 2.) สนองความต้องการและช่วยแก้ปัญหาของบุคคลและสังคม 3.) มีระบบการฝึกหัดอบรม ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา 4.) มีความสอดคล้องกับเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย และ 5.) มีหลักในการวิเคราะห์ และประเมินผลของการปฏิบัติ ส่วนสิ่งที่ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่คำนึงถึงในการเลือกวิธีสอนแบบต่าง ๆ คือ เลือกวิธีสอนที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับจุดประสงค์ในแต่ละแผน เมื่อพิจารณาวิธีสอนที่ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ใช้ในการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา พบว่า ใช้การสอนแบบบรรยาย จากผลการวิจัยดังกล่าว ประเด็นที่น่านำมาอภิปราย ได้แก่ ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีความคำนึงถึงวิธีสอนที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับจุดประสงค์ในแต่ละแผน แต่แนวทางที่ปฏิบัติจริง กลับใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดศรัทธา และความสำนึกในความสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การนำหลักสูตรพระพุทธศาสนาไปใช้ในการเรียนการสอนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

3.3 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า วิธีการที่ใช้ในการเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา คือ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่จัดทำวัสดุและจัดสรรงบประมาณในการจัดทำเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ส่วนผลการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ที่ให้การสัมภาษณ์ทุกคนตอบว่า วิธีการที่ใช้ในการวัด

และประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ใช้แบบทดสอบความรู้ ความจำ และ ความเข้าใจ และการทดสอบภาคปฏิบัติ โดยวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาหลังจาก จบบทเรียนแล้ว และจะวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย สิ่งที่ได้ปฏิบัติแก้ไขหลังจาก การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาแล้ว คือ พฤติกรรมของนักเรียนสำหรับการวิจัยที่ได้จากการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของครูผู้สอนพระพุทธศาสนาในด้านงานดำเนินการเรียน- การสอนตามหลักสูตรพบว่า ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาทุกคน ซึ่งแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการที่จะใช้ในการ วัดและประเมินผลให้นักเรียนทราบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นุชิต ศรีอาจ (2529) ที่พบว่า ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ส่วนใหญ่มีการชี้แจงจุดมุ่งหมาย หลักเกณฑ์ และวิธี การวัดผลให้นักเรียนทราบ และทำการประเมินหลังจากจบบทเรียนแล้ว และนอกจากนี้ ผลการวิจัยที่ได้จาก ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการวัดและประเมิน ผลการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนทั้งด้านกาย วาจา และใจ จากผลการ วิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ครูมีการใช้องค์ประกอบในการวัดผลหลายด้าน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การสอน เนื้อหาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ซึ่ง อติศักดิ์ ทองบุญ (2522) ได้ให้แนวคิดในการสอนจริยศึกษาไว้ว่า ควรสอนให้บรรลุเป้าหมาย 3 ประการ คือ 1.) ให้ได้ปัญญา หรือความรู้ในเรื่องศีลธรรมและวัฒนธรรม อันเป็นเนื้อหาวิชา 2.) ให้ได้เจตคติที่ดีต่อศีลธรรมและวัฒนธรรมที่เรียน 3.) ให้ได้ทักษะสามารถปฏิบัติ ได้อย่างถูกต้อง และได้รับผลดีตามที่เรียนมา ผู้วิจัยเห็นว่าการวัดและประเมินผลการเรียนควรมีวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลการวัดและประเมินผลที่เที่ยงตรง ซึ่งผลนั้นจะทำให้ครูทราบว่า การสอนของตนบรรลุจุดมุ่งหมาย เพียงใด นักเรียนมีพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้อันที่กำหนดหรือไม่ ทั้งด้านความคิด จิตใจ และ ทักษะ ซึ่งสอดคล้องกับที่ สมหวัง นิธิยานูวัฒน์ (2522) กล่าวว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการตัดสิน คุณค่าสิ่งของ หรือการกระทำใด ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน เพราะการประเมินผลการเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียนนั้น เป็นกระบวนการที่ประเมินผู้เรียนว่า ได้มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามที่ กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลจะช่วยตัดสินประสิทธิภาพของผู้เรียนและผู้สอน นอกจากนั้นควรดำเนินการ วัดและประเมินผลหลายระยะ ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของ นักเรียน และหาแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป โดยโรงเรียนควรมีการติดตามดูแลช่วยเหลือครู ให้ดำเนินการวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมจุดประสงค์ของเนื้อหาตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาด้วย

4. ปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

4.1 การจัดทำแผนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร- โรงเรียนส่วนใหญ่ระบุว่า ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาไม่มีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างเพียงพอ ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสัมภาษณ์ที่ส่วนใหญ่ระบุว่าขาดความรู้ และทักษะในการเขียนแผนการสอนพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับการวิจัย ของ อาทร จันทร์แดง (2536) ที่พบปัญหาในการจัดทำแผนการสอนว่าครูขาดความรู้ในการเขียน

แผนการสอน และมีเวลาในการจัดทำไม่เพียงพอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชิต ศรีอาจ (2529) ที่พบว่า ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนยังมีน้อย เวลาในการเตรียมการสอนไม่เพียงพอ จากปัญหาดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการแก้ไขปัญหานี้โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอบรม หรือสัมมนา ให้ความรู้แก่ครูในการเขียนแผนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาขึ้น และหาหนังสือที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไว้คอยบริการแก่ครู เพื่อศึกษาค้นคว้า เฝ้าไปใช้ประกอบการจัดทำแผนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

4.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า

ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ระบุว่า ครูขาดความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา และไม่มีเวลาเตรียมการสอน ส่วนผลการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ที่ให้การสัมภาษณ์ พบว่า ปัญหาดังกล่าว ได้แก่ เนื้อหาพระพุทธศาสนาที่หลักสูตรกำหนดมีมาก และยากต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นุชิต ศรีอาจ (2529) ที่พบว่า ขาดครูที่มีความรู้ และทักษะในการสอนพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ออาหาร จันทรแดง (2536) ที่พบปัญหาว่า ครูมีงานรับผิดชอบหลายด้าน และมีความรู้ความเข้าใจในการจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนาไม่เพียงพอ ขาดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาพระพุทธศาสนา แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังที่ อ่ำไพ สุจริตกุล (2527) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนจริยศึกษาหรือศีลธรรมตามแนวใหม่ว่า ครูควรเน้นการปฏิบัติยิ่งกว่าทฤษฎี ต้องจัด กิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอทุกโอกาส ต้องนำเนื้อหาวิชาไปสอนให้สัมพันธ์กับมวลประสบการณ์ในกลุ่มวิชาอื่น ต้องมีหลักในการสอนจริยศึกษา คือ บอกให้รู้ ทำให้ดู และให้เห็นประโยชน์จริง จึงจะสามารถทำให้การเรียนการสอนจริยศึกษา ศีลธรรมประสบความสำเร็จ

4.3 การจัดสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสัมภาษณ์ ระบุว่า ขาดความรู้และทักษะในการผลิตสื่อ และผลการวิจัยที่ได้จากแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของครูผู้สอนพระพุทธศาสนาดำเนินงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร เรื่องการจัดสื่อการเรียนการสอน พบว่า สื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาที่ครูส่วนใหญ่ใช้ประกอบการเรียนการสอน ได้แก่ ตำราและเอกสาร ประกอบบทเรียน สำหรับผลการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ระบุปัญหาได้สอดคล้องกันว่า อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนามีไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รอยเดือน สุภาพ (2529) เรื่องการใช้สื่อการสอนของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 4 ที่พบว่า โรงเรียนมีสื่อการสอนจำนวนจำกัด และไม่เพียงพอกับความต้องการของครู และไม่มีสื่อการสอนที่ต้องใช้อยู่ในโรงเรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ออาหาร จันทรแดง (2536) และ เซาวฤทธิ์ จงเกษภรณ์ (2529) ที่พบปัญหาการใช้สื่อการเรียนการสอนว่าครูขาดความรู้และทักษะในการผลิต และการใช้สื่อการเรียนการสอน โรงเรียนไม่มีอุปกรณ์ประกอบการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และครูขาดความรู้และทักษะในการสร้าง และการใช้สื่อการสอนในการจัดการเรียน-

การสอนพระพุทธศาสนานั้น สื่อการเรียนการสอนมีความจำเป็นและสำคัญต่อการเรียนรู้ ของนักเรียน เป็นอย่างยิ่ง ครูผู้สอนในฐานะเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรงจะต้องมีการวางแผนการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาเอกสารข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสื่อ กำหนดสื่อที่จะใช้ประกอบการสอน รวมถึงการประเมินสื่อการเรียนการสอน ส่วนโรงเรียนก็ควรดำเนินการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ ความเข้าใจตลอดจนมีทักษะในการผลิต และใช้สื่อ และสนับสนุนให้ครูนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์การสอน

5. สภาพการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

5.1 วิธีการที่ใช้ในการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้การแนะนำและการเยี่ยมเยียนตามชั้นเรียน ส่วนผลการวิจัยที่ได้ ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสัมภาษณ์ระบุว่า วิธีการที่ได้รับการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ได้แก่ การประชุมชี้แจง ผู้วิจัยเห็นว่าการที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตอบไม่ตรงกัน อาจเนื่องมาจากทัศนะตามแนวนโยบายและการปฏิบัติในฐานะของผู้ให้ และผู้ได้รับแตกต่างกัน ถึงอย่างไรในวิธีการนิเทศ และติดตามผลนั้น ๆ ก็เป็นการแนะนำให้มีความรู้ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อครูได้ ดังที่ สงัด อุทรานันท์ (2528) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศของการศึกษาไว้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในระหว่างการใช้หลักสูตร หลักการสำคัญของการนิเทศที่ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศต้องตระหนักถึงคือ กระบวนการทำงานร่วมกัน เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ ดังนั้น การดำเนินการนิเทศจะต้องดำเนินไปด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย และร่วมมือกัน

6. ปัญหาการใช้หลักสูตร ด้านงานสนับสนุน และส่งเสริมการใช้หลักสูตร

6.1 การนิเทศและติดตามผลหลักสูตรพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยที่ได้จากครูผู้สอนพระพุทธศาสนาที่ให้การสอบถาม ระบุว่า ปัญหาคือ ไม่ได้การนิเทศ และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ นิวัตร นาคะเวช (2528) ซึ่งพบว่า โรงเรียนขาดการนิเทศ และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งงานวิจัยของ นุชิต ศรีอาจ (2529) ที่พบว่า ขาดบุคลากรในการนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ และบุคลากรยังขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักวิชา และการปฏิบัติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ออาหาร จันทรังษ (2536) ที่พบว่าปัญหา คือ ผู้บริหารขาดบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศและติดตามผล จากปัญหาดังกล่าว โรงเรียนควรตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติงานด้านการนิเทศ โดยลดจำนวนคาบสอนของคณะกรรมการให้น้อยลง และเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในหลักการนิเทศ และหลักสูตรพระพุทธศาสนาให้แก่คณะกรรมการ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการนิเทศ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปการอภิปรายผลการวิจัย

เมื่อพิจารณาในภาพรวมถึงสภาพการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาด้ำนงานบริหารและบริการหลักสูตร พบว่าการวิจัยส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับสภาพการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาที่ผ่านมา โดยมีข้อค้นพบใหม่ที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ เรื่องการเตรียมบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียน มีการชี้แจงคำสั่งนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนาให้ครูทราบเอกเทศเนื่องจากมีการจัดการเอกสารประกอบหลักสูตรให้ครูศึกษาด้วยตนเองแล้ว ในเรื่องการจัดครูเข้าสอนนั้น นอกจากโรงเรียนจะพิจารณาจัดครูเข้าสอนจากความรู้และทักษะในการสอนพระพุทธศาสนา ความสนใจและสมัครใจ และเป็นผู้มีวุฒิทางพระพุทธศาสนาแล้ว โรงเรียนยังพิจารณาจากครูประจำวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย และครูประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับเรื่องการจัดสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา นั้นโรงเรียนมีการจัดซื้อ / จัดหาสื่อที่ครูได้เลือกได้เสนอรายการไว้ และครูส่วนใหญ่จัดทำสื่อขึ้นใช้ด้วยตนเอง ในเรื่องการจัดเตรียมสถานที่เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา โรงเรียนมีการจัดเตรียมสถานที่ โดยจัดให้เป็นระเบียบ สะอาด และอากาศถ่ายเท จัดบรรยากาศให้เหมาะสมต่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา และสนับสนุนให้ครูจัดห้องสมุดเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าสำหรับครูและนักเรียน

ด้ำนงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้ำนงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร นั้น จากผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีความสอดคล้องกับสภาพการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาที่ผ่านมามีข้อค้นพบใหม่ในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาค่านิยมและจริยธรรมของผู้เรียน โดยการเสนอปัญหาให้ผู้เรียนคิดโดยใช้เหตุผลอยู่ตลอดเวลา ให้โอกาสและเห็นความสำคัญของนักเรียนทุกคน ใช้กิจกรรมที่พัฒนานักเรียนทั้งด้ำนกาย วาจา และใจ และเป็นแนวทางให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับเรื่องการเลือกวิธีสอนแบบต่าง ๆ ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและเหมาะสมกับจุดประสงค์ในแต่ละแผนการสอน ส่วนเรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่จัดหัวข้อ และจัดสรรงบประมาณในการจัดทำเครื่องมือการวัดและประเมินผลให้ครู และครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการวัดผลโดยให้นักเรียนทดสอบภาคปฏิบัติและใช้แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน สำหรับด้ำนงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร พบว่าไม่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิม

ปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาด้ำนงานบริหารและบริการหลักสูตร ด้ำนงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้ำนงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร จากผลการวิจัยพบว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่มีปัญหา สำหรับข้อค้นพบใหม่ที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ ในด้ำนงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร พบว่า ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาบางส่วนระบุว่า ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาพระพุทธศาสนา ขาดความรู้และทักษะในการเขียนแผนการสอน เนื้อหาพระพุทธศาสนาที่หลักสูตรกำหนดมีมากและยากต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขาดความรู้และทักษะ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่มีเวลาเตรียมการสอน ขาดความรู้และทักษะในการผลิตสื่อ อุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอนพระพุทธศาสนามีไม่เพียงพอ

จะเห็นได้ว่า ผลจากการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตร-
 ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร
 ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และด้านงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร นั้น
 ผลการวิจัยที่พบส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันกับสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนาที่ได้ปฏิบัติ
 มาแต่เดิม โดยมีประเด็นค้นพบใหม่ที่น่าสนใจ ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ในเรื่องการจัด
 กิจกรรมการเรียนการสอนและการเลือกวิธีสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนำหลักสูตรพระพุทธศาสนาไปใช้ใน
 การเรียนการสอนมีการดำเนินการตามสภาพเดิมที่เคยปฏิบัติกันมา การชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับ
 การปรับปรุงหลักสูตรพระพุทธศาสนายังไม่ทั่วถึงดีพอ จะเห็นได้จากผลการวิจัย พบว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียน
 และครูส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา ผู้บริหารโรงเรียนไม่สนับสนุนส่งครู
 เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา และการสัมมนา พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับครู พบว่า
 ครูส่วนใหญ่ยังคิดว่าหลักสูตรพระพุทธศาสนาที่ปรับปรุงใหม่ก็คือ เนื้อหาจริยศึกษาเดิม และยังคงใช้วิธีการ
 สอนแบบบรรยายเพื่อถ่ายทอดความรู้สู่นักเรียน จากเหตุผลดังกล่าว อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้การนำหลักสูตร
 พระพุทธศาสนาไปใช้ในการเรียนการสอน ยังไม่บรรลุจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วย
 งานต้นสังกัด และผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตรพระพุทธศาสนาทุกฝ่าย ควรที่จะประสาน
 ร่วมกันวางแผน หาแนวทางปรับปรุงแก้ไขสภาพและปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว เพื่อส่งผลให้การนำ
 หลักสูตรพระพุทธศาสนาไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบในการปรับปรุงหลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ควรจัดการอบรม สัมมนา ผู้บริหารและครูผู้สอนพระพุท
 ศศาสนา อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ในเรื่องเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเนื้อหา
 การผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
2. กรมวิชาการควรจัดทำแผนการสอนตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาเผยแพร่แก่ทางโรงเรียน เพื่อ
 เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู
3. โรงเรียนควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรม เกี่ยวกับหลักสูตรพระพุทธศาสนา
4. ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาควรมีการให้กิจกรรมการเรียนการสอนหลาย ๆ วิธีในการสอนเนื้อหา
 ตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)
2. ควรมีการวิเคราะห์หลักสูตรพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)
3. ควรมีการติดตามการใช้สื่อสำเร็จรูปวิจัยศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน ระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย